

Az üzemanyag-ellátás és -gazdálkodás helyzete a szolgálat csapatszintű tevékenységének tükrében

Balogh Lajos alezredes

A Magyar Néphadsereg üzemanyag szolgálata az elmúlt évek folyamán jelentős fejlődésen ment keresztül. E fejlődést a haditechnika mennyiségében és minőségében bekövetkezett korszerűsítés szükségszerűen vonta magával. Az új haditechnikai eszközök rendszeresítése az eddigiektől eltérő – magasabb –, követelményeket támasztott a szolgálat minden tagozatával szemben. Megnövekedett a Magyar Néphadsereg üzemanyag-felhasználása, nagyobb készletek tárolását és folyamatos frissítését kellett megoldani. Az új technikához minőségileg jobb üzemanyagok kikísérletezése, és rendszeresítése, illetve – hazai és import termékek – beszerzése vált szükségessé.

Mind ezek természetes velejárójaként, az üzemanyag-technikai eszközök terén is mennyiségi és minőségi fejlesztést kellett végrehajtani.

Az elmúlt évek során mind a fenntartási üzemanyag-szükségletek, mind a tartósan tárolandó üzemanyag-készletek, valamint az üzemanyag-technikai eszközök száma tovább nőtt és korszerűsödött, az elkövetkező években pedig a fejlődés továbbra is érezteti hatását.

Az eddigi – a fejlődésből eredő – változások mellett, hogy jelentős feladatok elé állították az üzemanyag-szolgálat személyi állományát a felső szintű vezetéstől a csapat tagozatig bezárólag, mindegyike számottevő anyagi és munkaerő megtakarítást is eredményezett.

A IV. ötéves terv folyamán és az V. ötéves terv elmúlt éveiben az üzemanyag-szolgálat fejlődését az alábbi főbb állomásokkal jellemezhetjük:

- az üzemanyag szortimentek számát csökkentve racionálisabb lett a töltőgépkocsi használata, egyszerűbbé és gazdaságosabbá vált a szállítás, a raktározás és csökkent az adminisztráció;

- az EM-12 egységes motorolaj – kikísérletezése és rendszeresítése – nyolc korábbi motorfajtát váltott fel. Az olaj multiszezonális jellege folytán szükségtelemmé váltak a szezonális olajcserék. A magasabb teljesítményszint lehetővé tette az olajcserék 6000 km-re való növelését. Az új olaj bevezetésével kb. 30%-kal csökkent a Magyar Néphadsereg motorolaj felhasználása. Az anyagi megtakarítás mellett – az olajcsere ciklusok növekedésével –, évente mintegy 3300 munkaórával csökkent a személyi állomány igénybevétele;

- az EM-12-öt továbbfejlesztve rendszeresítésre került az EMD-13 motorolaj – amelynek cseraideje már 10 000 km. Ez minegy évi 2 mFt megtakarítást

eredményez, ezenkívül tovább csökkenti a technikai állomány megterhelését az olajcsere ciklus növekedésével;

- az erőátviteli hajtóművekhez szükséges olajfajták számának csökkentése és a cseredő növelése (25 ekm-ről 50 ekm-re) érdekében EHM-15 jelű nagyteljesítményű egységes hajtóműolajat dolgoztunk ki. Az elmúlt évben végrehajtott sikeres laboratóriumi kísérletek alapján az évben megkezdtük a csapatpróbát, amely a következő év tavaszán fejeződik be;

- a gépszír fajták csökkentésére több éves kísérleti munka alapján ELIT-2 néven új konzisztens kenőanyaggal, folyó év tavaszán csapatpróba kezdődött. Az új gépszír 11 féle kenőzsírt fog helyettesíteni, csereideje várhatóan a korábbinak 3-4-szerese lesz. A csapatpróbák az év végén fejeződnek be;

- részben már bevezetésre került a konzisztens kenőanyagok és egyes olajok kis tételekben való vállalati kiszerezése, amely megkönnyíti a csapat üzemanyag-raktárakban a tárolást, kezelést és kiadást (0,5 kg-os és 5 kg-os kenőzsír LZS-2, 0,5 l-es AROL 2T motorolaj, 1 l-es hajtóműolaj HY-K-80, HY-K-90, fékfolyadék H-230, lökhárítóolaj OL-25, fegyverolaj RZS-62);

- tovább folytatódott a csapat üzemanyag-töltő bázisok kialakítása;

- kialakítottuk és a csapatoknak kipróbálásra kiadtuk a gép- és harcjárművek csoportos feltöltésére alkalmas tábori hajtóanyag töltősor mintapéldányait. A berendezés lehetővé teszi 16 jármű egyidejű feltöltését.

Az előbbi eredmények elérésében a fejlesztési tervek megvalósításában nem kis szerep hárult a csapatokra, a csapat üzemanyag-szolgáltatókra. Csak egyet kiemelve a folyamatban levő korszerűsítésekből:

- a csapat üzemanyag-töltő bázisok túlnyomó többsége a csapatépítkezések keretén belül épült, amely nem kis terhet jelentett és nemcsak az üzemanyag-szolgálat beosztottjainak.

A csapatok üzemanyag szolgálati által - az elmúlt évek folyamán - végrehajtott feladatokról elmondható, hogy alapvetően jól tervezték, szervezték és irányították az üzemanyag-gazdálkodást. Hozzájárultak a gazdálkodási rend, a takarékos anyagfelhasználás, az anyagi fegyelem szilárdításához, az anyagárolási kultúra fejlesztéséhez, a harcitechnika üzemeltetéséhez szükséges üzemanyagok megfelelő mennyiségben és minőségben történő biztosításához.

A csapatok HKSZ és „M” készségének szakanyag biztosítása jóváhagyott normatívák alapján a követelményeknek megfelelően az alábbiak szerint került megszervezésre:

- a csapatok áttekinthető tervekkel, okmányokkal rendelkeznek, amelyek biztosítják a feladatok szervezett végrehajtását;

- az anyagi készletek megalakítása, lépcsőzése az utasításokban előírtaknak megfelel, ugyanakkor a kannatartók felszerelésének elmaradása esetenként gondot okoz;

- javult az „M” anyagok tárolását szolgáló technikai eszközök karbantartottsági is;

- a tárolási körülményekben is pozitív előrelépés történt;

- a tárolt anyagok minőségének megóvásában, a frissítések végrehajtásában is jelentős fejlődés tapasztalható. Az elmúlt évben mintegy 8 ezer mosott hordó lett biztosítva az ilyen igények kielégítésére;

- az elszállításra tervezett készletek az első lépcsőben levő egységeknél gépkocsira vannak málházva, amelyhez a rendszerbe került URAL-5-AC-375

típusú üzemanyag-töltő gépkocsik igénybevételét, technikai állapotának fenntartását jól szervezték és irányították. A gyakorlatok tapasztalatai szerint javultak a szolgálat szakanyagainak mállhászai, kiadási körülményei, az utántöltések végrehajtása jelentősen felgyorsult.

Az elmúlt években az üzemanyag-ellátás, -gazdálkodás minden területén végrehajtott korszerűsítési tevékenység alapját az üzemanyag-takarékosság lehetőségének további kiszélesítése, hatékonyabbá tétele képezte. Minden ilyen irányú intézkedés a csapatok ellátási, szaktevékenységi színvonalának növelését, a szabályozók optimális kialakítását, a szakintézetek továbbfejlesztését, illetve korszerűsítését, a párt- és kormány határozatok maradéktalan végrehajtását szolgálta. Ennek kapcsán – a normakülönbözeti szorzók csökkentése mellett – számos egyéb területen jelentős megtakarítást értek el.

Javult a számviteli fegyelem, a nyilvántartások és anyagmozgatási bizonylatok érdemi, számszaki pontossága. Eredményeket értek el a pc. és gímű. techn. szolgálattal való együttműködésben mind a saját szaktechnikai eszközök, mind az üzemanyagot fogyasztó haditechnika és gépi berendezések beszabályozása, a meghatározott fogyasztási normákon belüli üzemeltetés feltételeinek megteremtése terén. Ezzel hozzájárultak a központilag elrendelt 0,1-es normakülönbözeti szorzó csökkentés állandósításához, a mind takarékosabb üzemanyag-gazdálkodáshoz.

A csapatok készletgazdálkodása megfelelő, egyre javuló tendenciát mutat. A negyedéves kenő- és karbantartó anyag vételezési rend bevált, a csapatok zöme felismerte ennek a beosztottak munkaidőbeli lererhelésének csökkentését, bár ez terszserűbb és szervezettebb feladatvégrehajtást is jelent.

Az eredmények mellett az elmúlt évek folyamán a szolgálat beosztottai nem érték el a kívánt színvonalat:

- az üzemanyag kutak és a Cs-346-os töltőgépkocsik kifogástalan műszaki állapotának fenntartásában;
- a belső ellenőrzések hatékonyságában;
- az üzemanyag-takarékosság további lehetőségeinek vizsgálatában és megvalósításában;
- egyes számviteli problémák megoldásában (üza. tervezési és elszámolási bizonylatok);
- a normakülönbözeti szorzószámok csökkenő tendenciája mellett azok gyakorlati alkalmazásában. A menetlevél számfejtés, a gépi adatfeldolgozás ellenőrzése során megállapítható, hogy gyakori a menetlevél nélküli üzemeltetés, az állóhelyben végzett üzemeltetések feltüntetésének elmaradásából a kiugró túlfogyasztások. Ennek feltárása az elemző, értékelő tevékenység során folyamatos feladatként jelentkezik;
- a hűtőfolyadék veszteség csökkentésében.

A szolgálat csapatszintű tevékenysége összességében: biztosítékát jelentette, mind az ellátási, mind a gazdálkodási feladatok eredményes végrehajtásának, a továbbfejlesztés célkitűzési megalapozásának.

Az üzemanyag-ellátás és-gazdálkodás fejlesztésének meghatározói

Az üzemanyag-ellátás és -gazdálkodás fejlesztése terén alapvető célkitűzés, hogy a gazdaságos és takarékos anyagfelhasználás követelményei teljesítése mellett, minden tekintetben feleljen meg a csapatok harckészültségi igényeit minden

körülmények között kielégítő szakanyag biztosítás egyre fokozódó elvárásainak. Ennek legfontosabb területei:

- a kifogástalan minőségű és mennyiségű szakanyagokkal való ellátás;
- a gazdaságos és takarékos anyagfelhasználás;
- a személyi és tárgyi feltételek biztosítása a tervezés, az anyagellátás és minőségmegóvás, valamint az elszámolás területén.

A kitűzött célok elérése érdekében az egység PK HTPH-e – a hadtáp gazdálkodáson belül – biztosítja az üzemanyag-ellátás színvonalának emeléséhez, a pénz- és anyagi eszközök koncentrált felhasználását, az üzemanyag-takarékosság elveinek – a gyakorlati életben való – folyamatos érvényesítését, megvalósítását, az anyagi feyelem további szilárdítását, az anyagok minőségének megóvását. Ennek érdekében az üzemanyag-gazdálkodás tervezésében és végrehajtásában céltudatosan támaszkodni kell a megalapozott felhasználási tapasztalatokra, elkerülve az anyagi és pénzeszközök túlbiztosítását és feleslegek kezelését.

Az ellátás-gazdálkodás eredményességét szolgáló gyakorlati területek:

- az üzemanyag-szükségletek tervezése, átlag normakülönbözeti szorzószámok alakulása;
- üzemanyag- és üzemanyag technikai eszköz készletek alakulása, anyagigénylések szervezése;
- túlfogyasztások, hiány-kár helyzet;
- „M” készletek mennyiségi és minőségi mutatói;
- üzemanyag kutak, töltőkomplexumok, töltőgépkocsik, egyéb szaktechnikai eszközök állapota;
- számvitel.

Az előzőekből a takarékosági törekvések megvalósítása érdekében kiemelten fontos:

a csapatok üzemanyag szolgálata – mivel nem felhasználó –, önmagában keveset tehet az anyagtakarékosság terén. Azonban jó együttműködésben a páncélos és gépjármű technikai szolgálattal, ilyen irányú tevékenysége már széles skálán mozoghat. Ide tartozik a túlfogyasztások megakadályozása, az indokolatlan idő előtti olajcserék megtiltása, a hűtőfolyadékkal való fokozott takarékoság, a csapat szervízeinek, üza. felhasználásának szabályozási problémája stb.

Helyenként még mindig nem tudunk kielégítő eredményeket elérni a túlfogyasztások megakadályozásában. Előfordul, hogy a túlfogyasztás okának megszüntetése helyett a menetlevelek túlsúlyozásával, annak elleplezésére törekednek. Ennek megelőzése érdekében az üzemanyag-szolgálatvezetők – ott is ahol a menetlevelek számfejtését az ESZR végzi – számfejtés előtt kötelesek ellenőrizni, és szükség esetén felülbírálni azokat, különös tekintettel a bejegyzett útviszonyokra.

Szükséges, hogy a gímű. parancsnoki feladatot ellátó személyek évenként, a gímű.-vezetők negyedévenként oktatásban részesüljenek a menetlevelek kitöltésének szabályairól. A túlfogyasztó gj.-művek leállítás, beszabályozása népgazdasági érdek, ezért erről haladéktalanul, egységparancsban intézkedni kell.

Évek óta megfigyelhető a hűtőfolyadék elszámolások időszakában, hogy milyen magas a műszaki meghibásodásból eredő hűtőfolyadék veszteség. Véleményünk szerint az üzemanyag-szolgálat a PK HTPH támogatásával, a pc. és gímű. techn. szolgálattal karöltve sokat tehet ezen veszteségek csökkentésére. A téli

igénybevételre való felkészítés folyamán a hűtőrendszerek gondos átmosásával, a gumitömítő-csatlakozások ellenőrzésével – szükség szerint – kicserélésével, a téli igénybevétel során gondos és rendszeres ellenőrzéssel, nagy mértékben csökkenthetők ezek a veszteségek.

Az ellátás és gazdálkodás fejlesztését meghatározó területek

Közvetlen, vagy közvetetten, a szakanyag ellátást és gazdálkodást segítik a műszaki feltételek, amelyek teljesítésének elgondolásai és tényleges helyzete a következő:

1. A 4 m³-es tartályok vasúti és közúti szállításához szükséges „Tartályrögzítő berendezés” csapatpróbája befejeződött és rendszeresítésre történő előkészítése megtörtént.

2. A nagymennyiségű 20 l-es üzemanyag-kanna szállítását, gépi rakodását és a gyors kannacserés feltöltést biztosító „kannaszállító keret” mintapéldányai elkészültek és a csapatpróbája folyamatban van.

3. A környezetvédelem érdekében két irányban folyik kutatómunka. Kísérletek kezdődtek a gk. benzin adalékolására olyan céllal, hogy a járműtorokba a káros lerakódások és a kipufogógázok szénmonoxid tartalma csökkenjék. A fáradtolaj gazdaságos, a környezetet legkevésbé szennyező, tüzelés útján való felhasználására a Prometheus Tüzeléstechnikai Vállalattal együttműködésben próbák folynak.

4. A hajtóanyagok minőségbiztosítása érdekében kísérletek kezdődtek a Csepel-346-os üza. töltő gk. tartályának belső felületére alkalmas üzemanyagálló védőbevonat rendszer kialakítására, valamint a festési technológia kidolgozására, minthogy a gépkocsik jelentős része már 10–15 éves és ezekben a tartályok belső festése elhasználódott.

5. Ugyancsak a minőségbiztosítás, valamint a párolgási veszteségek csökkentése érdekében különféle hordódugó tömítésekkel folynak vizsgálatok.

6. Mindenekelőtt a hosszabb készenlétű csapatoknál célirányosan csökkentve a hordozott hajtóanyagok volumenét nagyobb tárolóeszközök biztosításával, illetve kutak beépítésével, kedvezőbbek lesznek a munkafeltételek. Az „M” hajtóanyagok helyszíni nagytartályos tárolásának fokozásával lehetővé válik a takarékosabb anyag-elhelyezés mellett, a minőség megóvási munka hatékonyságának emelése.

7. Folytatódnak az EHM-15 egységes hajtóműolaj csapatpróbái, előkészítve annak rendszerbeállítását és az egységes konzisztens kenőanyag csapatpróbáit.

8. Az üzemanyag szaktechnikai eszközök minden tagozatban történő korszerűsítésével, az ipari bázisok lehetőségeinek figyelembevételével folytatódnak a fejlesztési munkák az üzemanyag kiadó berendezések, a repülő és földi technika üzemanyag-feltöltését meggyorsító rendszerek és az üzemanyagok minőségmegóvását biztosító tároló- és szállítóeszközök kialakítására, érvényt szerezve a nagy tömegű üzemanyag-készletek egyidejű, gyors feltöltési kötelezettségeknek.

9. A csapatok korszerű gyorsfeltöltő rendszereinek kialakításával, a tárolótér egyidejű bővítésével – a központilag tervezett laktanya rekonstrukciók keretein belül, az engedélyezett hitelkeretek terhére –, folytatódik az üzemanyag-töltő komplexumok létesítése, alkalmazkodva és összhangban a technológiai sorrend igényeihez, a kialakításra kerülő laktanya hadtáp követelményeihez.

10. Megkezdődik a magasabbegység ello. és kiszolgáló zászlóaljak feltöltése hazai gyártmányú 5000 l-es üza. szállító pótkocsikkal. Ezzel lehetőség nyílik az URAL tö. gépkocsik átcsoportosítására.

11. Beindult az 1,25 m³-es üza. szállító utánfutó felváltására tervezett 2500 l-es üza. szállító pótkocsi fejlesztése.

12. Tovább szélesedik az olaj-féleségek és konzisztens kenőanyagok kistételei kiszerezése. Saját beruházású kiszerező bázist hozunk létre. Rendszerbe állítjuk az MN emblémával ellátott 1 l-es műanyag-flakonokat szállító műanyagrekeszt.

13. A szakanyag-gazdálkodás hatékonyságát elősegítő mutató és statisztikai számrendszer bővítésével és továbbfejlesztésével folytatódik a csapatok üzemanyag-szükségletei tervezésének egyszerűsítése, ugyanakkor az üzemanyag-elszámolás további megszigorítása, az üzemanyag-takarékosság növelése.

Összefoglalva

A néphadsereg üzemanyag-ellátásnak és -gazdálkodásának alapvető formáit az elmúlt évek során több alkalommal korszerűsítettük, mely eredményeként az egyre fokozódó igényeknek megfelelően a szakanyagbiztosítási feladatokat gyakorlatilag zökkenőmentesen sikerült megoldanunk. Bár a szolgálat alaprendeltetéséből eredően ez természetes, azonban mindenekelőtt az energiagazdálkodás, az energiaszerkezet korszerűsítése, illetve a rendelkezésre álló energiahordozók gazdaságos feltárása és felhasználása – mint napjaink világproblémája – egy sor területen éreztette hatását. A kőolaj és termékei – mint az energiaforrás egy része – világpiacon árának nagymértékű növekedését okozta az ún. olajválság, mely hatásaként a hazai árakat is rendezni kellett. Az árváltozások mellett több, kereskedelmi kapcsolatból eredő szállítási és beszerzési nehézség fordult elő, melynek tolvagyűrűző hatása azonban eredményes szakanyag-gazdálkodásunk következtében, az üzemanyag-biztosítás terén különösebb problémát nem okozott.

Az üzemanyag-ellátás és -gazdálkodás fejlesztésének területei tehát az előzőekben tárgyaltaknak függvényei. A HKSZ szakanyagellátási követelmények alapvetően meghatározzák azokat a lehetőségeket, amelyeket, realizálva a takarékosági és gazdasági célok együttes érvényrejuttatásával, alkalmaznunk kell és lehet a következőkben.